

Marcin Żek

Funkcja turystyczna obszaru nadbużańskiego

Wprowadzenie

Artykuł stanowi fragment badań autora nad funkcją turystyczną gmin nadbużańskich, które ze względu na walory wypoczynkowe oraz niewielką odległość od takich miast, jak Warszawa, Siedlce czy Biała Podlaska stały się z upływem czasu obszarami wypoczynku wakacyjno-weekendowego, głównie dla mieszkańców wymienionych miast i ich okolic. Część badanych gmin może pochwalić się bogatą tradycją ruchu turystyczno-wypoczynkowego z uwagi na popularne w przeszłości zjawisko letnisk, a następnie rozwój turystyki socjalnej. Pozostałe gminy zaś, głównie za sprawą dynamicznie rozwijającej się agroturystyki, dopiero wkraczają na turystyczną mapę Polski.

Chcąc bliżej przyjrzeć się funkcji turystycznej należy w pierwszej kolejności wyjaśnić to pojęcie, gdyż wraz z rozwojem badań nad turystyką zakres pojęcia „funkcja turystyczna” również się zmieniał. J. Warszyńska i A. Jackowski w 1979 r. za jednostki przestrzenne o funkcji turystycznej uznali takie „jednostki, w których turystyka stanowi dominującą formę działalności gospodarczej”.

Czy jednak jednostki, w przypadku których funkcja turystyczna stanowi uzupełnienie ich głównej funkcji, nie mogą być określone tym mianem? A czy o miastach, gminach czy regionach charakteryzujących się wyraźną sezonowością ruchu turystycznego, nie można mówić, że pełnią funkcję turystyczną? Czy zatem badanie takich jednostek pod kątem funkcji turystycznej jest celowe? W dobie wielokierunkowego rozwoju turystyki odpowiedź wydaje się być oczywista.

Czym więc jest funkcja turystyczna i jak ją rozumieć? Literatura przedmiotu proponuje wiele ujęć tego problemu. Na potrzeby opracowania autor przyjął podejście zaproponowane przez M. Dereka (2008b), które obok klasycznej definicji funkcji turystycznej, mówiącej o dominującej roli turystyki w gospodarce danej jednostki przestrzennej zwraca również uwagę na drugi – szeroki aspekt funkcyjności. To nowe ujęcie – jak pisze autorka – zakłada, że dany obszar musi spełniać pewne kryteria, którymi są: walory turystyczne, ruch turystyczny, czy wreszcie zagospodarowanie turystyczne.

Kolejnym problemem, obok precyzyjnego definiowania pojęcia „funkcja turystyczna”, jest sposób jej mierzenia. Jak pisze J. Fischbach (1989)

identyfikacja miejscowości i regionów o funkcji turystycznej wymaga zastosowania odpowiednich mierników. Muszą one być tak dobrane, aby możliwe było ich porównywanie zarówno w czasie, jak i w przestrzeni.

Ten sam autor dzieli mierniki funkcji turystycznej na siedem grup: walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne, dostępność komunikacyjną, wielkość i strukturę ruchu turystycznego, wielkość i sposób użytkowania terenu, wielkość dochodów uzyskiwanych z turystyki, strukturę zawodową ludności i wielkość zatrudnienia. Taki podział potwierdza zasadność podejścia do problemu funkcji turystycznej, jaki zaproponowała M. Derek (2008b).

Charakterystyka obszaru badań

Obszar nadbużański nie jest w literaturze jednoznacznie określony, a jego zasięg terytorialny jest zmienny i zależny od przyjętej koncepcji badawczej. Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w planie zagospodarowania przestrzennego (Gadomska 2006) za obszar nadbużański uznało tereny położone w dorzeczu Liwca i Bugu, między gminami: Łochów na zachodzie, Sarnaki na wschodzie, Andrzejewo na północy oraz linią Olszanka–Liw na południu. Tak przyjęta delimitacja ogranicza się jedynie do obszaru województwa mazowieckiego.

B. Dymna (2007) w pracy dotyczącej tendencji rozwoju turystyki na obszarze nadbużańskim również ograniczyła się do gmin województwa

mazowieckiego znajdujących się w dorzeczu Bugu. Innym przykładem dowolności w wyznaczaniu granic obszaru nadbużańskiego jest utożsamianie go z terenem Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, bądź z Nadbużańskim Obszarem Chronionego Krajobrazu.

Autor w swoich badaniach za obszar nadbużański przyjął teren gmin mających bezpośredni dostęp do koryta rzeki Bug w jej równoleżnikowym biegu, poczynając od gminy Konstantynów na wschodzie po gminę Brańszczyk na zachodzie (rys. 1). Tak wyznaczony obszar badań obejmuje 21 gmin o łącznej powierzchni 3159,93 km². Gminy te położone są w granicach trzech województw (tab. 1): mazowieckiego (15 gmin), podlaskiego (5 gmin) i lubelskiego (1 gmina).

W zdecydowanej większości są to gminy wiejskie, jedynie Brok, Ciechanowiec, Drohiczyn, Kosów Lacki oraz Łochów są gminami miejsko-wiejskimi. W ujęciu fizycznogeograficznym, zgodnie z podziałem J. Kondrackiego (2002), obszar badań obejmuje 8 mezoregionów (Równina Łukowska, Wysoczyzna Siedlecka, Podlaski Przełom Bugu, Wysoczyzna Drohiczyńska, Wysoczyzna Wysokomazowiecka, Międzyrzecze Łomżyńskie, Dolina Dolnego Bugu, Równina Wołomińska).

Rys. 1. Obszar nadbużański (opracowanie własne)

Fig. 1. Bug river area (author's own elaboration)

Tabela 1. Gminy wchodzące w skład obszaru nadbużańskiego
Table 1. Communes within the borders of the Bug river area

Gmina Commune	Województwo Province	Charakter gminy Commune type	Powierzchnia (km ²) Area (km ²)	Ludność Population
Brańszczyk	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	167,71	8 360
Brok	mazowieckie Masovian	miejsko-wiejska urban-rural	110,21	2 885
Ceranów	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	110,83	2 662
Ciechanowiec	podlaskie / Podlasie	miejsko-wiejska urban-rural	201,43	9 548
Drohiczyn	podlaskie / Podlasie	miejsko-wiejska urban-rural	207,96	6 775
Jabłonna Lacka	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	149,27	5 034
Konstantynów	lubelskie / Lublin	wiejska / rural	87,00	4 085
Korczew	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	105,14	2 974
Kosów Lacki	mazowieckie Masovian	miejsko-wiejska urban-rural	200,17	6 520
Łochów	mazowieckie Masovian	miejsko-wiejska urban-rural	194,98	17 532
Małkinia Górna	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	134,08	12 190
Mielnik	podlaskie / Podlasie	wiejska / rural	196,20	2 635
Nur	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	102,85	3 127
Perlejewo	podlaskie Podlasie	wiejska / rural	106,32	3 085
Platerów	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	128,97	5 139
Repki	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	168,79	5 718
Sadowne	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	144,72	6 158
Sarnaki	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	197,30	5 150
Siemiatycze	podlaskie / Podlasie	wiejska / rural	227,14	6 329
Sterdyń	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	130,03	4 404
Zaręby Kościelne	mazowieckie Masovian	wiejska / rural	88,90	3 842

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.
 Source: author's own elaboration based on BDR GUS (Central Statistical Office – Regional Data Bank).

Obszar nadbużański pomimo peryferyjnego położenia w stosunku do centralnych części województw ma dobrze rozwiniętą drogową sieć komunikacyjną, na którą składają się drogi krajowe, powiatowe oraz gminne. Niektóre z nich o przebiegu północ–południe, wschód–zachód wpływają na tranzytowy charakter obszaru. Nieco gorzej sytuacja wygląda w przypadku połączeń kolejowych, gdyż nienajlepszy stan infrastruktury kolejowej, a także coraz mniejsza liczba połączeń wpływają na ograniczenia ruchu kolejowego na tym obszarze. Uwagę zwraca korzystne położenie gmin nadbużańskich w stosunku do dużych i średnich ośrodków miejskich. W takim ujęciu obszar nadbużański stanowi pewnego rodzaju zaplecze dla tych miast.

Analizowany teren odznacza się niskim stopniem urbanizacji, większość gmin charakteryzuje się rolniczym profilem gospodarki. W strukturze użytkowania ziemi dominują grunty rolne oraz lasy. Praktycznie wszystkie gminy pozbawione są większych zakładów przemysłowych, co przekłada się na czystość środowiska naturalnego.

Pod względem demograficznym generalnie jest to obszar wyludniający się, co spowodowane jest brakiem możliwości zatrudniania ludzi młodych, którzy wyjeżdżają do większych ośrodków miejskich. Wskaźnik obciążenia demograficznego dla całego obszaru wynosi 71, co oznacza, że na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 71 osób w wieku nieprodukcyjnym. Jest to wynik stosunkowo dobry, zwłaszcza w relacji ze wspomnianym problemem emigracji ludzi młodych w poszukiwaniu pracy. Powyżej średniej (<71) wskaźnika obciążenia demograficznego lokuje się pięć gmin (Brańszczyk, Brok, Ciechanowiec, Łochów, Małkinia). Najbardziej obciążoną grupą produkcyjną są mieszkańcy gminy Czeranów, w której na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 105 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Podstawy rozwoju funkcji turystycznej

Za główne walory omawianego obszaru należy uznać rzekę Bug oraz kompleksy leśne. Elementy te zdecydowały w głównej mierze o strukturze i specyfice ruchu turystycznego nadbużańskich gmin. Bug, jako rzeka nieuregulowana i dzika, charakteryzuje się zmienną szerokością koryta i doliny, a także występowaniem licznych rozlewisk i pływów, co

znacznie różnicuje możliwość wykorzystania rzeki do celów rekreacyjno-wypoczynkowych.

Należy zaznaczyć, że rola Bugu w rozwoju funkcji turystycznej w ostatnich kilkunastu latach uległa zmianie. O ile w przeszłości rzeka była wykorzystywana jako przedmiot zachowań turystyczno-rekreacyjnych, o tyle obecnie pełni ona przede wszystkim funkcję estetyczno-krajobrazową. Wynika to ze złego stanu wody, której zanieczyszczenie w ostatnich latach drastycznie wzrosło, oraz ze złej sławy Bugu, jako bardzo niebezpiecznej rzeki. Niemniej jednak motyw wypoczynku nad rzeką jest w przypadku osób przybywających nad Bug w dalszym ciągu bardzo istotny.

Drugą ważną rzeką obszaru z punktu widzenia rozwoju funkcji turystycznej jest Liwiec, który jest lewym dopływem Bugu. Rzeka ta od dawna odgrywa istotną rolę w kształtowaniu przestrzeni turystycznej gminy Łochów, gdyż w miejscowościach położonych na jej prawym brzegu skupia się niemal cały ruch turystyczno-wypoczynkowy gminy.

Duża wartość środowiska przyrodniczego obszaru nadbużańskiego została doceniona, co zaowocowało utworzeniem w połowie lat 90. XX w. dwóch parków krajobrazowych: Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, obejmującego swym zasięgiem tereny od ujścia Liwca do Bugu na zachodzie, po ujście rzeki Toczna na wschodzie, oraz Parku Krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu od doliny Tocznej po ujście Krzny na wschodzie. Oba parki stanowią prawną ochronę cennych przyrodniczo ekosystemów, skupiających ponad 2/3 formacji roślinnych właściwych dla Polski Niżowej. Ponadto na omawianym obszarze znajdują się liczne rezerваты przyrody, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody.

Walory antropogeniczne gmin obszaru nadbużańskiego stanowią uzupełnienie zasobów naturalnych, a ich rola w rozwoju turystyki jest niewielka. Jedynie o nielicznych obiektach można powiedzieć, że stanowią atrakcję turystyczną, co znajduje odzwierciedlenie w wielkości ruchu turystycznego do tych obiektów. Do grupy tej należy zaliczyć Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu, Muzeum Walki i Męczeństwa w Treblince oraz Zespół Klasztorny i Pałac Biskupi w Drohiczyń. Wiele obiektów ma spory potencjał i może w przyszłości stanowić atrakcje turystyczne poszczególnych gmin, jednak potrzebne są odpowiednie inwestycje w celu stworzenia na ich bazie produktów turystycznych.

Zagospodarowanie turystyczne obszaru nadbużańskiego jest w więk-

szości gmin w bardzo złym stanie. Bazę noclegową w dalszym ciągu w zdecydowanej większości stanowią zasoby dawnych zakładowych ośrodków wypoczynkowych, które w niewielkim tylko stopniu doczekały się prywatyzacji i gruntownej renowacji. W ostatnich latach następuje powolny rozwój bazy noclegowej, zarówno ilościowy, jak i jakościowy, głównie za sprawą powstających gospodarstw agroturystycznych, które w kilku gminach są jedynymi turystycznymi obiektami zbiorowego zakwaterowania.

Funkcja turystyczna obszaru nadbużańskiego w świetle wybranych mierników

W celu określenia funkcji turystycznej obszaru nadbużańskiego autor wykorzystał pięć mierników, których konstrukcja uwzględnia takie elementy, jak zagospodarowanie turystyczne oraz ruch turystyczny:

1. Wskaźnik Baretje'a-Deferta – wyrażony liczbą turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkańców (Dziegieć 1990).
2. Wskaźnik Deferta – wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadających na 1 km² powierzchni (Chudy-Hyski 2006).
3. Wskaźnik Schneidera – liczba korzystających z noclegów na 100 stałych mieszkańców (Olszewska 1989).
4. Wskaźnik Charvata – wyrażony liczbą udzielonych noclegów przypadających na 100 mieszkańców (Warszyńska, Jackowski 1979).
5. Wskaźnik gęstości bazy noclegowej – wyrażony liczbą miejsc noclegowych na 1 km² powierzchni (Milewska, Skrzypczyński, Włodarczyk 2005).

Wymienione mierniki wymagają pewnego komentarza, ponieważ dopiero ich właściwa interpretacja daje podstawy do konstruowania wniosków dotyczących poziomu rozwoju funkcji turystycznej. W polskich warunkach możemy mówić o dobrze rozwiniętej funkcji turystycznej, gdy wskaźnik Baretje'a-Deferta osiąga wartość min. 50, a wskaźnik Schneidera – 500 (Warszyńska 1985). Gdyby w analizie mierników dla obszaru nadbużańskiego uwzględnić wymienione wartości, to wyraźnie widać, że żadna z gmin nie odznacza się dobrze rozwiniętą funkcją turystyczną. Średnie wartości wybranych mierników dla Polski wynoszą odpowiednio (na podstawie danych BDR GUS za 2008 r.): wskaźnik Baretje'a-Deferta – 1,55; wskaźnik Deferta – 62,54; wskaźnik Schneidera – 50,63; wska-

źnik Charvata – 146,66; wskaźnik gęstości bazy noclegowej – 1,91. Jak zatem wypada obszar nadbużański w porównaniu z obszarem całego kraju?

Tabela 2. Wartości wybranych mierników funkcji turystycznej gmin obszaru nadbużańskiego

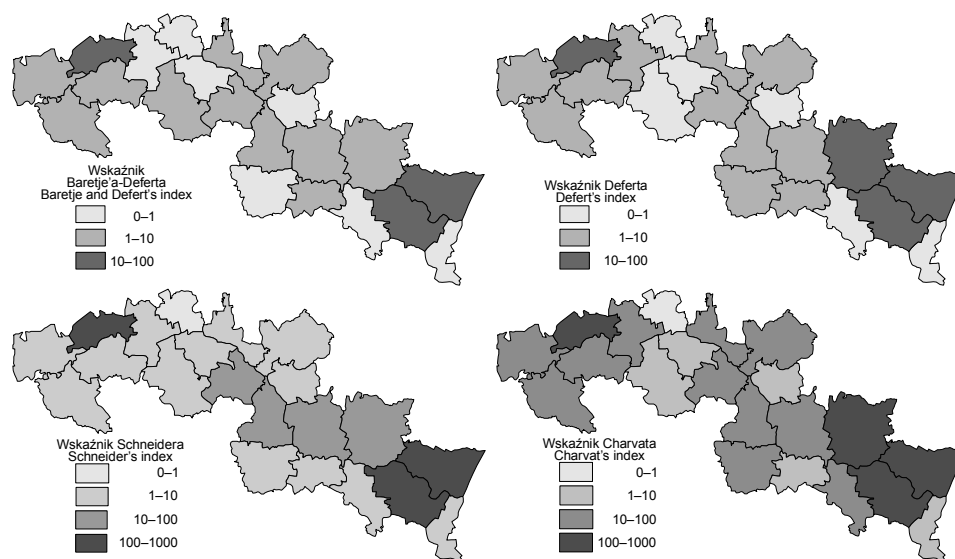
Table 2. Values of the chosen measures of tourist function of the Bug river area communes

Gmina Commune	Wskaźnik Baretje'a- Deferta Baretje- -Defert index	Wskaźnik Deferta Defert index	Wskaźnik Schneidera Schneider index	Wskaźnik Charvata Charvat index	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej Index of accommodation facilities density
Brańszczyk	1,03	1,89	3,79	22,43	0,51
Brok	24,58	66,53	254,14	965,93	6,43
Ceranów	0,30	0,43	1,80	4,51	0,07
Ciechanowiec	1,40	3,64	7,69	29,30	0,67
Drohiczyn	5,02	4,23	12,97	62,52	1,63
Jabłonna Lacka	1,41	4,42	13,11	21,02	0,48
Konstantynów	0,73	0,71	1,52	7,76	0,34
Korczew	2,56	1,07	3,77	10,42	0,72
Kosów Lacki	1,37	0,70	2,15	6,52	0,44
Łochów	2,95	3,94	4,39	27,15	2,65
Małkinia Górna	0,45	1,99	2,19	10,83	0,41
Mielnik	12,98	14,40	107,21	430,66	1,74
Nur	1,34	0,78	2,56	20,79	0,41
Perlejewo	0,75	0,51	1,75	9,01	0,22
Platerów	0,18	0,59	1,48	6,07	0,07
Repki	0,51	1,90	5,60	20,99	0,17
Sadowne	1,88	1,64	3,85	10,39	0,8
Sarnaki	25,11	45,46	174,17	673,24	6,55
Siemiatycze	9,21	16,60	59,58	144,38	2,57
Sterdyń	4,61	4,17	12,31	60,81	1,56
Zaręby Kościelne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Uwaga: wytłuszczono wartości przekraczające średnią krajową.
The values in bold exceed national average.

Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranego materiału badawczego.
Source: author's own elaboration based on the gathered study material.

Zamieszczone w tabeli 2 wartości mierników pokazują, że funkcja turystyczna obszaru nadbużańskiego jest przestrzennie zróżnicowana (rys. 2) i w większości gmin jej poziom rozwoju jest bardzo niski.

Rys. 2. Przestrzenne zróżnicowanie funkcji turystycznej gmin nadbużańskich w świetle wybranych mierników (opracowanie własne na podstawie zebranego materiału badawczego)

Fig. 2. Spatial diversity of tourist function of the Bug river area communes in relation to the chosen measures (author's own elaboration based on the gathered study material)

Jedynie w przypadku trzech jednostek (Brok, Mielnik i Sarnaki) mierniki przyjmują na tyle wysokie wartości, by można było mówić o stosunkowo dobrze wykształconej funkcji turystycznej. Taki przestrzenny rozkład wartości poszczególnych mierników wynika przede wszystkim z rozwoju zakładowej bazy noclegowej w latach 70. i 80. XX w., której największe zasoby znajdowały się właśnie w gminach Brok i Sarnaki.

Drugą charakterystyczną cechą funkcji turystycznej obszaru nadbużańskiego, obok jej dużego przestrzennego zróżnicowania, jest sezonowość. Wynika to głównie ze struktury bazy noclegowej, która w cyklu całorocznym oferuje znacznie mniej miejsc niż w tzw. sezonie, oraz z form ruchu turystycznego, który niemal w całości odbywa się w miesiącach od maja do września.

Tabela 3. Zmienność wybranych mierników funkcji turystycznej obszaru nadbużańskiego w skali roku

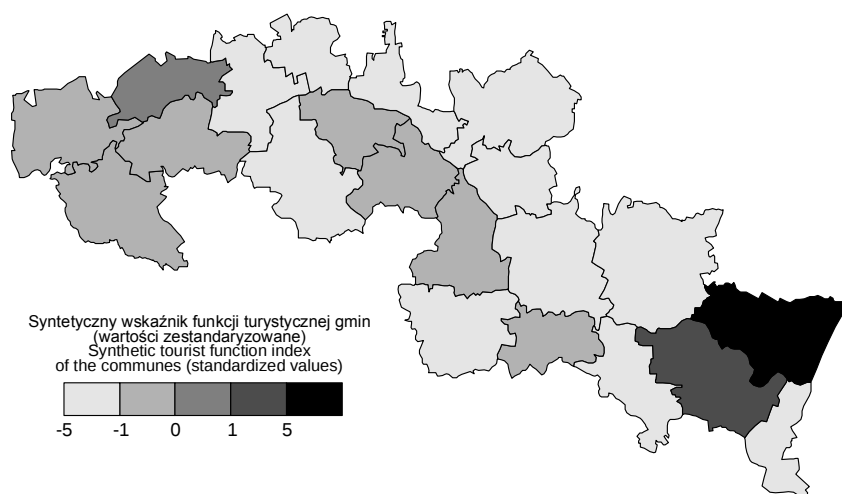
Table 3. Yearly changeability of the chosen tourist function measures of the Bug river area

Gmina Commune	Wskaźnik Baretje'a-Deferta – ogółem Baretje-Defert index – general	Wskaźnik Baretje'a-Deferta uwzględniający całoroczną bazę noclegową Baretje-Defert index – including all-year accommodation facilities	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej Index of accommodation facilities density	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej – uwzględniający całoroczną bazę noclegową Index of accommodation facilities density – including all-year accommodation facilities
Brańszczyk	1,03	0,97	0,51	0,48
Brok	24,58	6,55	6,43	1,71
Ceranów	0,30	0,00	0,07	0,00
Ciechanowiec	1,40	0,29	0,67	0,14
Drohiczyn	5,02	4,16	1,63	1,36
Jabłonna Lacka	1,41	1,25	0,48	0,42
Konstantynów	0,73	0,00	0,34	0,00
Korczew	2,56	0,40	0,72	0,11
Kosów Lacki	1,37	0,14	0,44	0,04
Łochów	2,95	0,19	2,65	0,17
Małkinia Górna	0,45	0,37	0,41	0,34
Mielnik	12,98	6,94	1,74	0,93
Nur	1,34	0,96	0,41	0,29
Perlejewo	0,75	0,00	0,22	0,00
Platerów	0,18	0,10	0,07	0,04
Repki	0,51	0,40	0,17	0,14
Sadowne	1,88	0,26	0,80	0,11
Sarnaki	25,11	6,06	6,55	1,58
Siemiatycze	9,21	brak danych no data available	2,57	brak danych no data available
Sterdyń	4,61	3,68	1,56	1,25
Zaręby Kościelne	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne. / Source: author's own elaboration.

Tę zmienność funkcji w skali roku potwierdza struktura dwóch mierników – wskaźnika Baretje’a-Deferta i wskaźnika gęstości bazy noclegowej (tab. 3). W przypadku gmin o najlepiej rozwiniętej funkcji turystycznej wartości wskaźników w skali roku zmieniają się dwu-, trzy-, a nawet czterokrotnie.

Zaprezentowane mierniki, uwzględniając jedynie dwa elementy składowe funkcji turystycznej, nie dają pełnego jej obrazu. Dlatego też autor w swoich badaniach wykorzystał syntetyczny wskaźnik funkcji turystycznej zaproponowany przez M. Dereka (2008a). Jego konstrukcja zawiera trzy grupy zmiennych (walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne, ruch turystyczny), wśród których uwzględniono 2–3 elementy (tab. 4). Tak skonstruowany miernik pozwala na szerszy ogląd problemu funkcji turystycznej gminy. Wartości (zestandardyzowane) omawianego wskaźnika w układzie przestrzennym prezentuje rysunek 3, z którego wynika, że gminą nadbużańską o najlepiej rozwiniętej funkcji turystycznej jest Mielnik, w dalszej kolejności zaś Sarnaki i Brok.

Rys. 3. Przestrzenne zróżnicowanie syntetycznego wskaźnika funkcji turystycznej
(opracowanie autora na podstawie: Derek 2008a)

Fig. 3. Spatial diversity of the synthetic tourist function index
(author's own elaboration based on: Derek 2008a)

Tabela 4. Zmienne tworzące wskaźnik poziomu rozwoju funkcji turystycznej
Table 4. Variables producing tourist function development level index

Wyszczególnienie Specification	Zmienne i uwagi Variables and remarks	Zmienna Variable	Źródło danych Data source
Walory turystyczne (1/3) Tourist features (1/3)	Walory przyrodnicze (1/2) Natural features (1/2)	% obszarów chronionych w powierzchni gminy Percentage of area in the commune protected by law	GUS
		% lasów percentage of forests	GUS
	Walory antropogeniczne (1/2) Anthropogenic features (1/2)	Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków w przeliczeniu na powierzchnię Number of sites registered as historic monuments per area unit	KOBI DZ
Zagospodarowanie turystyczne (1/3) Tourist features (1/3)	Miejsca noclegowe Beds	Liczba miejsc noclegowych <i>per capita</i> Number of beds <i>per capita</i>	GUS
	Usługi turystyczne w gminie (1/2) Tourist services in the commune (1/2)	% osób zatrudnionych w sekcji H^a Percentage of people employed in section H	Narodowy Spis Powszechny National Census
		% firm zarejestrowanych w sekcji H^a Percentage of companies registered in section H ^a	GUS
Ruch turystyczny (1/3) Tourist movement (1/3)	1/2	Liczba osób korzystających z noclegów <i>per capita</i> Number of guests staying overnight <i>per capita</i>	GUS
	1/2	Liczba udzielonych noclegów <i>per capita</i> Number of nights sold <i>per capita</i>	GUS

^a Zgodnie z klasyfikacją obowiązującą do 31.12.2007 r. Od 1.01.2008 r. zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 24.12.2007 r. (DzU z 2007 r. nr 251, poz. 1885) grupa podmiotów, o których mowa znajduje się w sekcji I.

^a According to the classification used before 31 December 2007; Since 1 January 2008, according to the Regulation of the Council of Ministers of 24 December 2007 (Journal of Laws of 2007, No. 251, item 1885), the entities concerned can be found in section "I".

Skróty: GUS – Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, KOBI DZ – Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków

Abbreviations: GUS – Central Statistical Office – Regional Data Bank; KOBI DZ – National Heritage Board of Poland.

Źródło / Source: M. Derek (2008a).

Podsumowanie

Dokonana analiza pokazuje, że obszar nadbużański pełni funkcję turystyczną, która jest zróżnicowana przestrzennie, a jej znaczenie w skali roku ogranicza się jedynie do głównego sezonu turystycznego (od maja do września). Na tle badanych jednostek wyróżniają się trzy gminy (Brok, Mielnik, Sarnaki), których funkcja turystyczna wykazuje znaczny poziom rozwoju, co z kolei znajduje odzwierciedlenie w przestrzeni tychże jednostek.

Literatura

- Chudy-Hyski D., 2006, *Ocena wybranych uwarunkowań rozwoju funkcji turystycznej obszaru*, Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich, 2/1, PAN, Kraków.
- Derek M., 2008a, *Funkcja turystyczna jako czynnik rozwoju lokalnego w Polsce*, maszynopis rozprawy doktorskiej na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych UW, Warszawa.
- Derek M., 2008b, *Funkcja turystyczna – refleksje nad zagadnieniem i jej związek z dochodami gmin w Polsce*, [w:] Kowalczyk A., Mazurkiewicz L., *Społeczności lokalne a turystyka. Aspekty społeczne, kulturowe, ekonomiczne*, Wyd. AWF, Warszawa.
- Dymna B., 2007, *Tendencje rozwoju turystyki w obszarze nadbużańskim*. [w:] Żabka M., Kowalski R. (red.), *Przyroda a turystyka we Wschodniej Polsce*, Wyd. Akademii Podlaskiej, Siedlce.
- Dziegieć E., 1990, *Przemiany wsi Cisna i Wołkowyja pod wpływem funkcji turystycznej*, Turyzm, 6.
- Fischbach J., 1989, *Funkcja turystyczna jednostek przestrzennych i program jej badania*, Turyzm, 5.
- Gadomska U., 2006, *Program rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru nadbużańskiego w województwie mazowieckim*, [w:] Bochenek M., Godlewski G., *Walory turystyczne Euroregionu Bug jako czynnik aktywizacji gospodarczej i integracji społeczno-kulturowej w zjednoczonej Europie*, Wyd. Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego, Biała Podlaska.
- Kondracki J., 2002, *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa.
- Milewska M., Skrzypczyński M., Włodarczyk B., 2004, *Mierniki jako ważny element nauczania hotelarstwa*, Turystyka i Hotelarstwo, 5.
- Olszewska B., 1989, *Funkcja turystyczno-wypoczynkowa Mrągowa*, Turyzm, 5.
- Warszyńska J., 1985, *Funkcja turystyczna Karpat Polskich*, Folia Geographica, Seria Geographica-Oeconomica, 18.
- Warszyńska J., Jackowski A., 1979, *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa.

Tourist function of the Bug river area

Summary

The studies on the tourist function are an important and comprehensive part of geography of tourism. With new forms of tourist movement emerging, the term "tourist function" broadened its meaning. Nowadays, we are observing not only a traditional approach to the issue of tourist function, involving mainly its economic aspect, but also a new, broader approach, which involves such elements as: natural and anthropogenic assets, volume and quality of tourist facilities or the structure of tourist movement.

The article depicts the results of author's study of the tourist function of the Bug river area communes. Based on the analyses conducted, it was determined that 21 units known as the "Bug river area", were chosen as the area of study. The area consists mainly of rural communes, which is reflected in their economic profile, where agriculture clearly predominates. Considering low profitability of agriculture in Poland, the inhabitants of the Bug river area are forced to seek additional sources of income. Tourism and services for tourists are one of the opportunities for such an alternative economic activity. This leads to the formation and development of a tourist function. In the past, such function was developing irregularly, mainly due to the investments made by local companies, which invested in the so-called company accommodation establishments, because of Bug river area's excellent recreational conditions. Nowadays, the effects of these investments are still visible, as the communes with the largest amount of company accommodation establishments built in the past, are among the communes with the mostly developed tourist function.

In order to grasp the objective level of the tourist function, the author used its five basic measures:

1. Baretje-Defert index – number of tourist beds per 100 inhabitants.
2. Defert index – number of accommodated tourists per 1 km².
3. Schneider index – number of accommodated tourists per 100 permanent residents.
4. Charvat index – number of accommodations provided per 100 inhabitants.
5. Index of accommodation facilities density – number of beds per 1 km².

Additionally, a synthetic tourist function index, which includes more than two components, was used. The results of the study show three specific features of the Bug river area tourist function:

1. It is spatially varied and disproportions of its development are very high.
2. It shows clear signs of seasonality.
3. Its significance in relation to the rest of the country is low. Only in case of three communes it can be said that it is relatively high.

Translated by Patryk Marczuk